

Hoofdstuk 1 – Goed lokaal bestuur

Besturen met een duidelijke koers

D66 Tynaarlo werkt vanuit een heldere en samenhangende visie. Of beleid nu is gericht op een dorp, een wijk of een specifieke groep mensen: Het geheel moet kloppen en in balans zijn. Wij geloven in fatsoenlijk bestuur, solidariteit onderling, eerlijke betrokkenheid van inwoners en keuzes die ook op de lange termijn goed zijn. We kijken verder dan vandaag en nemen verantwoordelijkheid voor morgen.

Een sterke democratie begint vroeg

Democratie is nooit af. Het is iets wat je blijft oefenen en moet versterken. Daarom investeren we in democratische vaardigheden, juist bij jongeren. Met initiatieven zoals Democracy laten we jongeren ervaren hoe besluitvorming werkt en hoe je invloed kunt uitoefenen.

We geloven in zelfontwikkeling en gelijke kansen voor iedereen: Voor inwoners die hier al generaties wonen én voor nieuwkomers. Gelijkheid en inclusie zijn geen loze woorden, maar vragen om concrete acties en voorzieningen. Goede bibliotheken in iedere kern, humane opvang en plekken waar mensen elkaar kunnen ontmoeten via cultuur en muziek zijn daarvoor onmisbaar.

Duidelijke keuzes en transparante besluiten

De gemeente heeft wettelijke taken, maar maakt ook eigen keuzes. Die extra taken moeten helder zijn vastgelegd, met duidelijke doelen. Alleen dan kunnen inwoners volgen waarom besluiten worden genomen en of beleid werkt. In het verleden waren bij sommige grote plannen – zoals cultuurhuizen en centrumontwikkelingen – doelen en afwegingen onvoldoende duidelijk. Dat moet anders. Wij staan voor openheid, goede onderbouwing en tijdig bijsturen als dat nodig is.

Veiligheid is meer dan regels

Veiligheid gaat over hoe mensen zich voelen, op straat én online. Iedereen moet zich vrij en veilig kunnen bewegen in onze gemeente. Dat vraagt om een slimme inrichting van de openbare ruimte: goede verlichting, overzichtelijke plekken waar je je niet alleen voelt.

We nemen signalen over femicide en huiselijk geweld serieus. Dat betekent anders kijken naar veiligheid, meer aandacht voor preventie en waar nodig extra inzet van boa's. Veiligheid is geen bijzaak, maar een randvoorwaarde om mee te kunnen doen.

Digitale Autonomie

D66 onderschrijft de noodzaak om de digitale autonomie van de Gemeente Tynaarlo te versterken gegeven de actuele geopolitieke urgentie, omvang en dreiging. Zij steunt daarom het standpunt van de VNG tot collectivisering van de digitale infrastructuur en als Nederlandse gemeenten in gezamenlijkheid de digitale continuïteit van de gemeentelijke kerntaken te waarborgen.

Verbinding door dialoog en voorkomen van polarisatie

In een tijd waarin standpunten verharderen, kiest D66 voor de dialoog. Wij willen niet dat participatie een strijd wordt tussen 'voorstanders' en 'tegenstanders', maar een proces van gezamenlijke waarden vinden. Want Goede plannen maak je samen. Daarom kiezen wij voor een gebiedsgerichte aanpak, waarin bewoners en ondernemers vanaf het begin meedenken en meebeslissen. Inwoners zijn geen toeschouwers, maar partners. We geven ruimte aan initiatieven uit de samenleving, bijvoorbeeld met buurtbudgetten, co-creatie bij herinrichting en – waar dat kan – minder vergunningen. Heldere afspraken zorgen ervoor dat iedereen weet wat mogelijk is en wat we van elkaar verwachten.

- **Duidelijke kaders vooraf:** D66 wil dat bij elk groot project vooraf heldere kaders vastgesteld worden. Inwoners moeten weten waar ze over gaan, wat de speelruimte is en hoe hun inbreng wordt gewogen. Dit voorkomt valse verwachtingen en frustratie achteraf.
- **Belangengroepen tafels:** We introduceren 'Verbindingstafels' bij controversiële thema's, zoals de energietransitie of woningbouwlocaties. Hierbij worden verschillende belangengroepen (omwonenden, ondernemers, natuurorganisaties) aan het begin van het proces samengebracht om niet alleen hun eigen belang, maar ook het algemeen belang van Tynaarlo te bespreken.
- **Loting voor representativiteit:** Om de 'stille meerderheid' te horen en te voorkomen dat alleen de luidste stemmen tellen, zetten we vaker in op burgerfora via loting. Dit zorgt voor een representatieve afspiegeling van onze dorpen en vermindert de kans op polarisatie.

Een sterke en samenwerkende gemeente

Tynaarlo is een kleine gemeente met grote opgaven en ambities. Dat vraagt om een sterke ambtelijke organisatie en slimme samenwerking met andere gemeenten en overheden. Door kennis en capaciteit te delen, blijven we professioneel en wendbaar. Zo kunnen we blijven doen waar we voor staan: goede dienstverlening en realistische ambities.

Humane opvang en echte integratie

Humane opvang is de basis voor een goede start in onze samenleving. Kleinschalige, lokaal ingebedde opvang geeft nieuwkomers rust en perspectief. Grote opvanglocaties en steeds opnieuw verhuizen maken integratie juist moeilijker. Werk, taal en begeleiding moeten goed op elkaar aansluiten. Veel nieuwkomers willen graag werken, maar vinden niet vanzelf hun weg. Door inburgering te verbinden met werk en lokale werkgevers, wordt participatie sneller en duurzamer. Integratie is geen los traject, maar een onderdeel van goed arbeidsmarktbeleid – zeker in een tijd van personeelstekorten. De gemeente moet hierin het voortouw pakken.

Jongeren laten meepraten en meebeslissen

Jongeren hebben ideeën over hun toekomst en die van Tynaarlo. Wij willen jongerenberaden organiseren over onderwerpen die voor hen belangrijk zijn. Zo zorgen we ervoor dat hun stem niet alleen wordt gehoord, maar ook echt wordt meegenomen in beleid en projecten.

Hoofdstuk 2 – Bouwen en wonen

Wonen dat past bij Tynaarlo

Iedereen verdient een fijne en betaalbare plek om te wonen. In Tynaarlo bouwen we daarom aan een toekomst die duurzaam, inclusief en leefbaar is. We zorgen voor voldoende woningen, maar verliezen daarbij nooit de kwaliteit van onze dorpen, wijken en het landschap uit het oog. Elke dorp of situatie is anders, daarom gaat D66 voor maatwerk waar verbinding van inhoud en mensen centraal staat. Zo blijft Tynaarlo een prettige gemeente om te wonen; nu én later.

Meer tempo in de woningbouw

De woningnood vraagt om helder visie, verbinding en actie. Wij kiezen voor een brede aanpak; bouwen binnen bestaande dorpen én uitbreiden waar dat verantwoord kan. Daarbij kijken we goed naar wat dit betekent voor de leefomgeving en de samenhang in buurten.

Vergunningen, zeker voor duurzame oplossingen, moeten sneller worden afgehandeld. Dat vraagt om voldoende capaciteit en duidelijke procedures. Ook zorgen we dat de benodigde energie-infrastructuur, zoals transformatorstations, vanaf het begin wordt meegenomen in woningbouwplannen. Door samen te werken met netbeheerders en andere partners voorkomen we vertraging en vergroten we het draagvlak.

Duurzaam bouwen dat haalbaar is

D66 wil dat nieuwe woningen en infrastructuur duurzaam worden gebouwd. Circulair, klimaatbestendig en met oog voor natuur en biodiversiteit. Duurzaamheid laten we zwaar meewegen bij aanbestedingen. Tegelijkertijd blijven we realistisch. Extra lokale regels die bouwen onnodig moeilijk of duur maken, helpen niemand. We werken binnen de wettelijke kaders en zoeken samen met bouwers naar oplossingen die duurzaam én uitvoerbaar zijn. Ook maken we het makkelijker om bestaande woningen te verduurzamen, bijvoorbeeld door energiezuinige maatregelen vergunningsvrij toe te staan.

Betaalbaar wonen voor iedereen

In onze woonplannen moet minstens twee derde van de nieuwbouw betaalbaar zijn. We zetten in op verschillende woonvormen, zoals seniorenwoningen, tiny houses en zelfbouw (Collectief Particulier Opdrachtgeverschap). Door goede samenwerking tussen ontwikkelaars, woningcorporaties en zorgaanbieders kunnen plannen sneller van de grond komen.

We letten scherp op woonlasten. Daarom zijn we terughoudend met het verhogen van de OZB en andere lokale lasten. Door slimme keuzes en samenwerking met buurgemeenten houden we wonen betaalbaar en voorzieningen in stand.

Fijne buurten om in te leven

Nieuwe woningen bouwen we niet los van hun omgeving. Goede buitenruimte is minstens zo belangrijk als het huis zelf. Groen, speelplekken en veilige, overzichtelijke straten zorgen voor leefbare buurten.

We willen wijken waar mensen elkaar ontmoeten en zich thuis voelen, bijvoorbeeld via buurt- en wijkcentra en gezamenlijke tuinen. Goed onderhoud van bodem, wegen en groen hoort daar vanzelfsprekend bij. In onze gemeente zetten we in op veilig en onderhouden onverharde wegen en paden.

Natuurinclusief bouwen en groenbeheer

Bouwen en natuur kunnen hand in hand gaan. Bij nieuwbouw vragen we aandacht voor natuurinclusieve maatregelen, zoals nestplekken voor vleermuizen, gierzwaluwen en huismussen. Ook in het beheer van groen houden we rekening met dieren, bijvoorbeeld door niet te maaien of snoeien in het broedseizoen. Zo versterken we biodiversiteit in en rondom onze dorpen. Daarnaast houden we bij nieuwbouw vanaf het begin

rekening met bodem en water, zodat schade in de toekomst wordt voorkomen. Waar problemen groot zijn, zoeken we actief samenwerking met het Rijk en andere overheden.

Hoofdstuk 3 – Klimaat, energie en economie

Samen werken aan een duurzame toekomst

De klimaatcrisis raakt ons allemaal. Het gaat over hoe we wonen, werken, reizen en omgaan met onze omgeving. Voor D66 Tynaarlo is het duidelijk dat alles met elkaar samenhangt; energie, natuur, economie, water en leefomgeving. We kiezen voor een aanpak die niet alleen problemen oplost, maar ook kansen biedt voor een gezonde, sterke en toekomstbestendige gemeente.

De energietransitie: eerlijk en haalbaar

We moeten snel minder CO₂ uitstoten en overstappen op schone energie. Dat vraagt om een mix van oplossingen; windenergie (groot & klein), zonnepanelen op daken en geschikte locaties, en ruimte voor nieuwe technieken die aansluiten bij lokale kansen. We blijven daarbij open staan voor innovatie, ook op Europees niveau.

Belangrijk is dat inwoners kunnen meedoen en meeprofiteren. Lokale energieprojecten en gedeeld eigenaarschap hebben onze voorkeur. Zo wordt de energietransitie iets van ons allemaal. Tegelijk bouwen we aan een sterke economie, met werk dat loont, mogelijkheden om je te blijven ontwikkelen en aandacht voor personeelstekorten.

Duurzame energie in Tynaarlo

In Tynaarlo kijken we verder dan alleen zonneparken op land. We stimuleren slimme vormen van energieopwekking, zoals zonnepanelen op daken, op water en geïntegreerd in gebouwen. Ook zonneboilers, muur en tweezijdige zonnepanelen horen daarbij.

De Regionale Energie Strategie (RES) is voor ons een belangrijk instrument, maar altijd met oog voor natuur, landschap en draagvlak. We houden zicht op effecten voor biodiversiteit en monitoren de voortgang van CO₂-reductie.

De groene long tussen Groningen en Assen

Tynaarlo ligt in een uniek groen gebied tussen stad en stad. Die kwaliteit is kwetsbaar en staat onder druk door stikstof, vergrassing en woningbouw. Woningbouw is nodig, maar mag niet ten koste gaan van natuur en landschap.

We zetten in op herstel van het coulisselandschap, sterke houtwallen, meer boomdiversiteit en beter beheer van flora en fauna. We werken aan natuurverbindingen, stiltegebieden en donkere gebieden. Ook zoeken we naar een betere balans tussen landbouw en natuur, met steun voor kringlooplandbouw en het terugdringen van gewasbeschermingsmiddelen in het algemeen en het verbieden van gebruik rondom kwetsbare gebieden en mensen.

Slim omgaan met energie en ruimte

Het energienet loopt steeds vaker tegen grenzen aan. Daarom willen we energie lokaal kunnen opslaan en delen, bijvoorbeeld met buurtbatterijen, laadpleinen en energiehubbs op bedrijventerreinen. Dat helpt netcongestie verminderen.

We stimuleren dubbel ruimtegebruik, zoals zonnepanelen gecombineerd met landbouw, en geven de voorkeur aan lokaal eigenaarschap bij wind- en zonneparken. Zo blijft de opbrengst in de regio.

Voorbereid op extreem weer

Het klimaat verandert en dat merken we. Hevige regen, langdurige droogte en hitte vragen om aanpassing. We investeren in waterbuffers, regenwateropvang, groen en verkoelende openbare ruimte.

Groen is niet alleen mooi, maar ook een slimme en betaalbare manier om hittestress te verminderen,

gezondheid te verbeteren en de leefbaarheid te vergroten. Inwoners ondersteunen we bij het klimaatbestendig maken van hun woning en tuin en bij schade door wateroverlast of droogte.

Circulair en praktisch verduurzamen

We willen dat hergebruik van materialen en CO₂-reductie een grotere rol spelen bij aanbestedingen en binnen de dienstverlening van de gemeente, zoals afvalophaal en afval verwerking. Verduurzamen moet voor inwoners overzichtelijk en haalbaar zijn. Daarom kiezen we voor één duidelijk loket waar mensen terecht kunnen voor advies, subsidies en ondersteuning. Dat doen we niet tijdelijk, maar als onderdeel van een lange termijn visie op circulariteit en duurzaamheid.

Water en drinkwater beschermen

Droogte en extreme neerslag zetten ook onze watervoorziening onder druk. Samen met waterschappen en drinkwaterbedrijven zorgen we voor voldoende kennis, capaciteit en goede samenwerking. Zorgvuldige ruimtelijke keuzes en bescherming van drinkwaterbronnen zijn essentieel. Kraanwater blijft voor ons een gezonde en natuurlijke keuze.

Hoofdstuk 4 – Cultuur en onderwijs

Investeren in mensen, van jong tot oud

Onderwijs en cultuur vormen de basis van een sterke en verbonden samenleving. Daarom kijken wij niet los naar onderwijs, jeugd, cultuur of arbeidsmarkt, maar zien we het geheel. Ons doel is helder; gelijke kansen voor iedereen, een gezonde ontwikkeling en een stevige sociale basis in alle kernen. We investeren in mensen vanaf jonge leeftijd en blijven dat doen gedurende hun hele leven.

Gelijke kansen en een goede start

Een goede start maakt een wereld van verschil. De eerste 1.000 dagen van een kind zijn cruciaal voor een gezonde ontwikkeling. Door ouders en kinderen vroeg te ondersteunen, voorkomen we problemen later. We streven naar een Rijke Schooldag voor ieder kind, waarin onderwijs wordt gecombineerd met sport, cultuur, natuur, techniek en huiswerkbegeleiding. Dit vraagt om nauwe samenwerking tussen scholen, kinderopvang, verenigingen en maatschappelijke organisaties, met een duidelijke regierol voor de gemeente.

We werken toe naar integrale kindcentra, waar onderwijs en opvang onder één dak samenwerken. Ook zetten we in op een bibliotheek op elke school, veilige verkeersroutes en een goede bereikbaarheid van het voortgezet onderwijs. Burgerschap stimuleren we met initiatieven zoals een jaarlijks jongerendebat en een sterke jeugdraad (#JongTynaarlo), die we verder ontwikkelen tot een Raad voor de Toekomst.

Leren en opgroeien in een groene omgeving

We willen dat alle scholen in Tynaarlo beschikken over groene schoolpleinen. In samenwerking met organisaties zoals IVN zorgen we voor plekken waar kinderen spelend leren, bewegen en de natuur ontdekken. Dat is goed voor hun gezondheid én hun ontwikkeling.

De Campus Airport Eelde zien we als een belangrijke plek voor ontmoeting, innovatie en samenwerking tussen onderwijs, bedrijfsleven en overheid.

Cultuur als kracht in de samenleving

Cultuur is voor D66 een basisvoorziening. Meedoen aan kunst en cultuur draagt bij aan mentale, fysieke en sociale gezondheid. Bij voor jongeren, maar natuurlijk voor geldt dit voor iedereen. Cultuur helpt om mensen met elkaar te verbinden en kan gezondheidsverschillen verkleinen. We zetten daarom in op cultuurcoaches, laagdrempelige culturele ontmoetingsplekken voor jongeren, zoals urban arts en digitale kunst, en verlengde culturele schooldagen. Iedereen moet kunnen meedoen, ook mensen met een beperking of een kleine beurs. Vrijwilligers zijn hierbij onmisbaar en verdienen ondersteuning met zo min mogelijk regels.

Onderwijs en werk beter verbinden

Een sterke regio vraagt om goed opgeleide vakmensen. De gemeente speelt een actieve rol in het verbinden van onderwijs, overheid en bedrijfsleven. We ondersteunen initiatieven zoals Sterk Techniekonderwijs en Techkwadraat, met extra aandacht voor techniek en maakindustrie in onze gemeente.

We investeren in praktijkgericht en flexibel onderwijs, leerwerktrajecten en instroomroutes voor jongeren, statushouders en mensen die extra ondersteuning nodig hebben. Basisvaardigheden zoals taal, rekenen en digitale vaardigheden blijven daarbij essentieel.

Hoofdstuk 5 – Gezondheid en leefbaarheid

Gezond leven begint bij de omgeving

Eigen kracht is een groot goed. Wij vinden dat iedereen goed voor zichzelf en zijn/haar naasten moet kunnen zorgen. Maar als dit niet lukt, is de overheid er voor om hulp en steun te verlenen. De gemeente zorgt voor de omstandigheden waarin mensen goed kunnen gedijen. Daarom vinden we het belangrijk dat er geïnvesteerd wordt in sport, cultuur, goed onderwijs, een groene en veilige leefomgeving, bestaanszekerheid en gelijke kansen.

Tynaarlo is de groene long tussen Groningen en Assen. Vanuit die sterke positie werken we verder aan een vitale, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving voor al onze inwoners.

Groene en leefbare dorpen

We investeren in levendige dorpscentra die uitnodigen tot bewegen en ontmoeten. Meer ruimte voor fietsers en voetgangers, waar nodig ten koste van autoverkeer en zwaar verkeer, draagt bij aan een gezonde leefstijl en een prettige openbare ruimte.

We kiezen voor veilige fietspaden, voldoende fietsparkeerplekken en een duidelijk en eerlijk parkeerbeleid. Snelle doorfietsroutes verbinden dorpen met mobiliteitshubs, waar fiets, auto en openbaar vervoer logisch op elkaar aansluiten en waar ruimte is om op te laden. De openbare ruimte richten we in op menselijke maat, toegankelijkheid en sociale veiligheid. Iedereen moet zich veilig voelen op straat.

We zetten in op behoud van huidige voorzieningen in de kleine kernen.

Sport en bewegen voor iedereen

Sport en bewegen zijn essentieel voor een gezond leven. We ondersteunen sportverenigingen gericht en tijdelijk, en alleen wanneer zij niet zelfredzaam zijn. Bij nieuwe sportinitiatieven wegen we de kosten voor alle inwoners zorgvuldig af, zodat lasten eerlijk verdeeld blijven.

We investeren ook buiten de sportaccommodaties; bewegen in de openbare ruimte, sport in de wijk en een sterke verbinding tussen sport en scholen. Kinderen krijgen de ruimte om buiten te spelen, op groene schoolpleinen én in hun eigen buurt.

Ruimte voor initiatieven uit de samenleving

Een sterke samenleving begint bij betrokken inwoners. We verminderen de regeldruk voor kleine initiatieven en ondersteunen bewoners, vrijwilligers en professionals waar nodig. Daarbij zorgen we voor inzicht in besteding en resultaten, met ruimte voor maatwerk.

De sociale basis is van inwoners zelf. De gemeente ondersteunt, verbindt en bewaakt samenhang, maar neemt het niet over. Initiatieven zoals *Plaats de Wereld* in Vries laten zien hoe waardevol vrijwilligerswerk is voor de gemeenschap. Ook programma's zoals *Neie Noaber* helpen om talenten en eigen kracht van inwoners te versterken.

Meedoen, werk en onderwijs

Iedereen moet kunnen meedoen, op een manier die past. We stimuleren participatie en werk via inclusieve voorzieningen en de sociale basis, zonder onnodige verplichtingen. Maatwerk staat centraal bij bijstand en re-integratie, met oog voor zowel persoonlijke ontwikkeling als een gezonde financiële huishouding.

Voor kwetsbare kinderen bieden we waar nodig ontbijt op school. In een welvarende gemeente als Tynaarlo doen we dat gericht en effectief, niet als algemene maatregel.

Zorg die aansluit bij het leven

Goede zorg vraagt om samenwerking. We werken integraal en regionaal samen en stemmen zorg, ondersteuning en preventie beter op elkaar af. Bekostiging moet samenwerking stimuleren en aansluiten bij wat inwoners nodig hebben.

Zorgorganisaties werken doelmatig en effectief. Huishoudelijke hulp organiseren we binnen de zorgstructuur en niet via commerciële schoonmaak. Concurrentie tussen zorgaanbieders blijft mogelijk, omdat dit keuzevrijheid vergroot en kosten kan beheersen. Het beperken van het aantal aanbieders leidt niet automatisch tot lagere kosten en kan het aanbod juist verschrompen.

We ondersteunen inwoners die zelf de regie nemen over hun zorg en die van hun naasten. Een goed werkend en toegankelijk systeem voor persoonsgebonden budgetten is daarbij belangrijk, net als laagdrempelig advies en ondersteuning voor mantelzorgers. We ondersteunen duurzaam sluitend beheer van AED's en zullen ons hiervoor de komende periode inzetten. We ondersteunen lokale initiatieven en willen het beheer hiervoor meer aandacht geven.

Hoofdstuk 6 – Financiën

Verantwoord omgaan met gemeenschapsgeld

Gemeentegeld is geld van ons allemaal. Het is belangrijk dat inwoners kunnen zien waar het aan wordt uitgegeven. Wij maken dit duidelijk, simpel en begrijpelijk. Zo weet iedereen wat de keuzes betekenen en waarom ze gemaakt worden.

Financiële uitdagingen in Tynaarlo

Tynaarlo is financieel gezond, maar er zijn de komende jaren wel uitdagingen. Het gemeentefonds wordt minder en de kosten voor jeugd- en ouderenzorg stijgen. Dit maakt ons kwetsbaar. Behalve besparen, zijn toeristenbelasting en onroerendezaakbelasting de belangrijkste middelen waar we invloed op hebben.

Alle keuzes moeten goed uitlegbaar zijn aan inwoners. We letten erop dat de kosten in het sociaal domein beheersbaar blijven en dat jeugdzorg rechtmatig en efficiënt wordt uitgevoerd.

Daarbij kijken we ook naar slimme oplossingen, bijvoorbeeld een kleine eigen bijdrage van inwoners boven een bepaalde inkomensgrens. Zo blijft het systeem eerlijk én houdbaar.

Onroerende Zaak Belasting (OZB)

De OZB stijgt wettelijk trendmatig met 2%. Daarboven gaan wij alleen akkoord met verhogingen als deze passen binnen ons verkiezingsprogramma en er geen andere structurele financiering mogelijk is.

We willen dat alle inkomsten en uitgaven duidelijk en overzichtelijk worden weergegeven. Financiële keuzes moeten begrijpelijk zijn en de gevolgen voor inwoners duidelijk maken.

Slim en actief gebruik van subsidies

De gemeente zoekt actief naar subsidiemogelijkheden, zowel bij provincie, rijk en Europa als bij private partijen. Zo halen we extra middelen binnen voor onze inwoners én voor de gemeente zelf.

We zetten ons ook in dat de belangen van inwoners van Tynaarlo en heel Noord-Drenthe goed worden behartigd bij organisaties zoals Nij Begun. Zo weet iedereen precies waar ze recht op hebben en wat mogelijk is.